

TÜRKİYE’DE YAŞLANMA GERÇEĞİ

Prof. Dr. Sema OĞLAK

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

1. NÜFUS YAŞLANMASI

Küresel yaşlanma günümüzün en temel sosyal politika konularından birini oluşturmaktadır. 2015 verilerine göre, dünyada 60 yaş ve üstü nüfus 901 milyondur. Bu sayının, 2030 yılına kadar 1.4 milyara (%16.5), 2050 yılında, 2 milyara (%21.5) ulaşması öngörülmektedir (UNDESA 2017; UNDESA 2011:2). Günümüzde yaşlı nüfus oranının büyük ölçüde gelişmiş ülkelerde olmasına karşın gelişmiş/gelişmekte ülkelerdeki yaşlı nüfus artışının daha hızlı bir biçimde seyrettiği ifade edilmektedir. Yoksul ve gelişmekte olan ülkelerde yaşam süresinin uzaması ve kadın doğurganlığının düşmesi ile karakterize edilen benzeri görülmemiş bir demografik dönüşüm; sağlık ve sosyal bakım sistemlerinde büyük zorluklarla kendini göstereceği, sürdürülebilir ekonomi, toplum ve çevrenin yaratılmasında büyük sıkıntılara neden olacağı öngörülmektedir. Bu nedenle tüm ülkeler açısından yaşlı nüfusun artışı; ülkeler, sosyal politikacılar, ekonomistler ve araştırmacılar için hayati bir konu olma özelliği taşımaktadır (Powell - Khan 2013, 223).

Öte yandan, nüfus yaşlanmasının ekonomik büyüme, kuşaklararası eşitlik ve kalkınma süreci üzerinde kritik etkileri; işgücüne katılım ve verimlilikte ortaya çıkacak azalmanın büyümeyi azaltıcı etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Ayrıca, nüfusun farklı grupları (kadınlar, engelliler, yoksullar, kırsal alanda yaşayanlar, eğitim düzeyi düşük olanlar, etnisite vb) yaşlanmadan farklı şekilde etkilendiğine dair açık kanıtlar da vardır. Bakımla ilgili sosyal normlar, aile yapılarındaki değişiklikler ve yaşlanan ve yaşlılara karşı olumsuz tutumlar (yaş ayrımcılığı), ülkelerin nüfus yaşlanmasından nasıl etkilenebileceği üzerinde de etkilidir. Yaşlılara yönelik politikaların; sağlıklı ve üretken yaşamı teşvik eden ve yaşlanma ile ilgili olumlu algılar, yaşlının yaşam kalitesini artıran, daralan bir işgücünün verimliliğini artıran ve gelecekteki uzun süreli bakım yükünü azaltan yönde ele alınması giderek daha fazla önem kazanmaktadır (World Bank 2021).

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerindeki farklılıklara bakılmaksızın dünyanın birçok ülkesinde yaşlı bireyler; gelir yetersizliği, cinsiyet, ırk, engellilik, bakıma muhtaçlık, sağlık, sosyal bakım ve eğitim hizmetlerine erişim gibi temel konularda önemli ölçüde eşitsizliklerle; şiddet, suiistimal ve ihmale daha fazla maruz kalabilmektedirler. 2010 yılında, Afrika, Asya, Doğu Avrupa ve Karayip Adalarını kapsayan 32 ülkede, 60 yaş üstündeki bireylere yapılan araştırma sonucuna göre; yaşlıların %63’ünün sağlık hizmetlerine erişim sorunu olduğu, %72’sinin yoksulluk nedeniyle birçok hizmetten yararlanamadıkları görülmüştür. Yaşlılık aylığı ve/veya emeklilik geliri olmaması, insan onuruna yakışır bir iş ve sağlık/sosyal bakım hizmetlerine erişimde yaşanan yoksunluk gibi nedenler, yaşlıların ayrımcılık ve toplumsal dışlanmaya daha fazla maruz kalmalarına neden olduğunu göstermektedir (Chen - Huang - Li 2017; UNECE, 2013; HelpAge International, 2014).

Diğer taraftan, birçok ülkede yaşlı nüfusun artışıyla birlikte yaşlıların sosyal güvenlik ve bakım ile ilgili kamu maliyesi sistemi üzerinde baskılar artmaktadır. Yaşlıların sağlık ve sosyal bakım taleplerinin artmasının yansısı bu hizmetlerin kaliteli, yeterli ve insan onuruna yakışır bir biçimde sunulması ile ilgili ciddi kaygılar söz konusudur. Bunun birçok yaşlının çeşitli nedenlerle çok boyutlu yoksulluk sorunlarıyla yüz yüze olduğu gerçeğidir. Tüm bunların belki de en önemlisi, yaşlı nüfusun sorunları, ihtiyaçları, beklentilerini ele alan istatistiki verilerin yetersiz olmasıdır (UNDP 2017).

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. 2011. "Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması 2011", ASPB, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Avcıoğlu Matbaası, Ankara.
- Alteras, T. 2007. "Adult Day Health Care Services: Serving the Chronic Health Needs of Frail Elderly Through Cost-Effective", *Non-Institutional Care, Health Management Associates*.
Erişim:<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.579.6893&rep=rep1&type=pdf>.
- Apakan, E. 2012. "Population Aging and Development: Opportunities for Economic Growth", Council on Foreign Relations Conference.
- Applebaum, R. - Bardo, A. - Robbins E. 2013. "International Approaches to Long-term Services and Supports. Our World Growing Older: A look at Global Aging", *Generations*, 37(1). <https://www.asaging.org/blog/international-approaches-long-term-services-and-supports>
- Bartlett, H. - Blackman T. 2001. "Model of Care", In Blackman T, Brodhurst S & Conway J (eds) *Social Care & Social Exclusion: A Comparative Study of Older Peoples' Care in Europe*.p.10. Palgrave, Hampshire and New York, USA: 152-180.
- Becker, U. 2018. "Long-Term Care in Europe A Juridical Approach", U.Becker, H-J Reinhard (Eds). Springer International Publishing AG. https://doi.org/10.1007/978-3-319-70081-6_1
- Bennett, L. - Honeyman, M. - Bottery, S. 2018. "New models of home care", The King's Fund UK.
- Birtha, M. - Rodrigues, R. - Zólyomi, E. - Sandu, V. - Schulmann, K. 2019. "From disability rights towards a rights-based approach to long-term care in Europe: Building an index of rights-based policies for older people", Vienna: European Centre for Social Welfare Policy and Research.
- Casanova, G. - Lamura, G. - Principi, A. 2017. "Valuing and Integrating Informal Care as a Core Component of Long-Term Care for Older People: A Comparison of Recent Developments in Italy and Spain", *Journal of Aging & Social Policy*, 29 (3): 201-217.
- Daniilidou, NV. - Economou, C. - Zavras, D. - Kyriopoulos, J. - Georgoussi, E. 2003. "Health and social care in aging population: an integrated care institution for the elderly in Greece", *International Journal of Integrated Care*, 3, (Oct-Dec), 3: e04.
- Ellen, M. E. - Demanio, P. L. - Wilson, M. G. 2017. "Adult Day Center Programs and Their Associated Outcomes on Clients, Caregivers, and the Health System: A Scoping Review", *Gerontologist*, 57(6): e85-e94.
- European Commission (2018). "Informal care in Europe Exploring Formalisation, Availability and Quality", Luxembourg: Publications Office of the European Union, file:///Users/apple/Downloads/KE-04-18-543-EN-N.pdf
- European Commission Directorate-General for Economic and Financial Affairs. 2018. "The 2018 Ageing Report", Economic & Budgetary Projections for the 28 EU Member States (2016-2070). Institutional paper 079. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Factors related to quality of life in depressive
- Filipovi Hrast, M. - Schoyen, M. A. - Rakar, T. 2019. "A Comparative Analysis of People's Views on Future Policies for Older People", *Rev. soc. polit.*, 26, (2): 153-169.
- Fultz, E. 2011. "Pension Crediting for Caregivers, Policies in Finland, France, Germany, Sweden, the United Kingdom, Canada, and Japan", Washington, DC: Institute for Women's Policy Research.
- Gauthier, S. - Rosa-Neto, P. - Morais, JA. - Webster, C. 2021. "World Alzheimer Report 2021: *Journey through the diagnosis of dementia*", London, England: Alzheimer's Disease International.
- Gitlin, L. N. - Reeve, K. - Dennis, M. P. - Mathieu, E. - Hauck, W. W. 2006. Enhancing quality of life of families who use adult day services: Short- and long-term effects of the adult day services plus program, *The Gerontologist*, 46(5): 630-639.
- Greve, B. 2017. "The Long-Term Care Resourcing Landscape", Sprint Working Paper D2.4, Sprint, Brussels.
- Hashiguchi, T. C. O. - Llena-Nozal, A. 2020. The effectiveness of social protection for long-term care in old age: Is social protection reducing the risk of poverty associated with care needs? *OECD Health Working paper no.117*. OECD Publishing.
- He, W. - Goodkind, D. - Kowal, P. 2016. "An Aging World: 2015, International Population Report", P95/16-1. United States Census Bureau, U.S Government
- HelpAge International 2014. "Global agewatch index 2014, Insight Report". <http://www.duchodova-komise.cz/wp-content/uploads/2014/10/Global-AgeWatch-Index-2014.pdf>
- HelpAge International 2015. "Global Agewatch Index 2015: Insight report", HelpAge International, Publishing, London. file:///Users/apple/Downloads/global-agewatch-index-2015-insight-report.pdf.
- Lecovich, E. - Biderman, A. 2012. "Attendance in adult day care centers and its relation to loneliness among frail older adults", *International Psychogeriatrics*, 24(3): 439-448.
- Ikegami, N. 2019. "Financing long-term care: lessons from Japan", *International Journal of Health Policy and Management*, 8(8): 462-466.
- ILO-OECD-G20 [International Labour Organization, Organization for Economic Co-operation and Development and G20]. 2019. "New job opportunities in an ageing society". <https://www.oecd.org/g20/summits/osaka/ILO-OECD-G20-Paper-1-3-New-job-opportunities-in-an-ageing-society.pdf>.
- Martins, O.J - de la Maisonneuve, C. - Bjørnerud, S. 2006. "Projections of OECD Health and Long-Term Care Public Expenditures".

- Molzahn, A E. - Gallagher, E. - McNulty, V. 2009. "Quality of life associated with adult day centers", *Journal of Gerontology Nursing*, 35(8): 37-46.
- OECD. 2019. "Health at a Glance 2019: OECD Indicators", OECD Publishing. doi: 10.1787/4dd50c09-en
- Oğlak, S. 2010. "Gündüz Bakım Merkezlerinde İstihdam Edilecek Sosyal Bakım Aktivite Elemanı Yetiştirme Projesi'nin Faaliyet ve Sonuçları", İzmir Valiliği İl Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı. İzmir: Okullar Yayınevi.
- Oğlak, S. 2015. "Uzun süreli bakım ve bakım politikalarında değişen eğilimler", Edt. Theda Borde, Erol Esen.(s.218-240). Türkiye ve Almanya- Toplum, Sağlık ve Eğitimde Çeşitlilik. Cilt III. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Oğlak, S. 2017. "Yaşlı Bakımında Görünmeyen İşgücü: Aile Bakımı ve Ekonomik Değeri", *İGÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (2): 73-87.
- Oğlak, S. 2018. "Long-term care in Turkey challenges and opportunities" (pp.187-200), Edits:Karen Christensen and Doria Pilling, The Routledge Handbook of Social Care Work Around the World Publisher: Routledge
- Oğlak, S. 2019."Yaşlı sosyal refahının küresel yaşlanma izlem endeksi yönünden değerlendirilmesi ve Türkiye yaşlı sosyal refahının görünümü", *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2(2): 84-96.
- Oğlak, S. 2011. "Türkiye'de Yaşlı Bireylerin Bakım Gereksinimlerine Yönelik Yaşadığı Ortamda Sunulacak Bakım Modelleri", *İş-Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 13 (4): 115-130.
- Oğlak, S. 2021. "Yaşlılar için gündüz bakım hizmetleri", Edt. Emre Binici. Gerontolojik Sosyal Hizmet, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Orellana, K. - Manthorpe, J. - Tinker, A. 2018. "Day centres for older people: a systematically conducted scoping review of literature about their benefits, purposes and how they are perceived", *Ageing & Society*, 40(1): 1-32.
- outpatients in Taiwan
- Özmete, E. – Hussein, S. 2017. "Türkiye'de Yaşlı Bakım Hizmetleri Raporu. Avrupa'dan En İyi Uygulama Örnekleri ve Türkiye için Bir Model Tasarımı", TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara, ProGO Ajans.
- Özmete, E. - Gürboğa C. - Tamkoç, B. 2016. "Country report: Republic of Turkey", https://unece.org/DAM/pau/age/country_rpts/2017/TUR_report.pdf
- Palley, H. A. 2017. "Examining Some International Trends in Long-Term Care Services Policy for the Elderly", *Journal of Aging Geriatric Medicine*, 1 (1): 2-3.
- Powell, L. J. - Khan, H. T. 2014. "Ageing and globalization: a global analysis", *Journal of Globalization Studies*, (1): 223-231. http://www.sociostudies.org/books/files/globalistics_and_globalization_studies_3/223-231.pdf
- Ranci, C. – Pavolini, E. 2013. "Reforms in long-term care policies in Europe", Springer: London.
- Reilly, S. - Venables, D. - Challis, D. - Hughes, J. - Abendstern, M. 2004. Day Care Services for Older People with Dementia in the North West of England, Discussion paper M061, Personal Social Services Research Unit (PSSRU), University of Manchester UK.
- Richards, A. - Linnosmaa, I. - Jokimäki, H. - Haula, T. (Eds). 2010. "Feasibility framework tool for social investments in long-term care". *Social Protection Investment in Long-Term Care HORIZON 2020*.
- Robertson, R. – Gregory, S. – Jabbal, J. 2014. "The social care and health systems of nine countries", The King's Fund Background paper.
- Sağlık Bakanlığı 2021. *Sağlık İstatistik Yıllığı*, Ankara
- Samuelsson, L. – Malmberg, B. – Hansson, J. H. 2007. "Daycare for elderly people in Sweden: A national survey", *International Journal of Social Welfare*, 7(4): 310-319.
- SPRINT [Social Protection Innovative Investment in Long-Term Care]. 2020. "Development of an impact map of social investment in long-term care." Bent Greve (Ed.). Social Protection Innovative Investment in Long-Term Care HORIZON 2020.
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu [TİHEK]. 2022. Türkiye Yaşlı Hakları Raporu. Hazırlayan: Emine Özmete. Ajans Düşünürleri. Ankara.
- United Nations Economic Commission for Europe [UNECE]. 2013. "Abuse of older persons." UNECE Policy Brief on Ageing, no.14, https://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/age/Policy_briefs/ECE-WG-14.pdf
- van Bilsen, P. M. A. - Hamers, J. P. H. - Groot, W. - Spreeuwenberg, C. 2008. "The use of community-based social services by elderly people at risk of institutionalization: An evaluation", *Health Policy*, 87(3): 285-295.
- WHO Regional Office for Europe. 2019. "Country assessment framework for the integrated delivery of long-term care." Working document WHO European Framework for Action on Integrated Health Services Delivery. WHO regional Office for Europe Publishing. Denmark.
- WHO. 2017. "Global action plan on the public health response to dementia 2017-2025". World Health Organization Publishing.
- World Bank. 2021. "World Bank Support to Aging Countries: An Independent Evaluation". Independent Evaluation Group. Washington, DC: World Bank.
- Yates, I. - Root, J; COTA Australia. 2010. "Caring for Older Australians: Submission to the Productivity Commission Inquiry into Aged Care", COTA Australia.